

بررسی رابطه معلم - دانش آموز، دلبستگی به مدرسه و آگاهی فراشناختی بر انگیزش تحصیلی با نقش میانجی خوش بینی تحصیلی (مورد مطالعه: دبیرستانهای متوسطه دوره دوم شهر لنگرود)

مهدیه علی اکبری پرشکوهی^۱، مهران پورصفر سادات محله^۲

^۱ فارغ التحصیل کارشناسی ارشد مدیریت، گرایش مدیریت آموزشی، موسسه آموزش عالی قدیر لنگرود (نویسنده مسئول)
^۲ فارغ التحصیل کارشناسی ارشد مهندسی صنایع، گرایش مدیریت سیستم و بهره‌وری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قزوین

چکیده

انگیزش تحصیلی یکی از مهم ترین شاخص های رشد و پیشرفت نظام آموزش و پرورش یک کشور محسوب می شود. انگیزه یکی از عوامل مهم در یادگیری به شمار می آید، که باعث می شود یادگیرنده بر اساس نیاز و علاقه فردی خود به سمت یادگیری گرایش پیدا کند. تحقیق حاضر بر اساس هدف یک تحقیق کاربردی و همچنین بر اساس چگونگی به دست آوردن داده های مورد نیاز، از نوع تحقیقات توصیفی و همبستگی می باشد. تعداد کل جامعه آماری شامل دانش آموزان در دبیرستانهای متوسطه دوره دوم شهر لنگرود به تعداد ۳۳۹ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. روش تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از معادله سازی معادلات ساختاری و نرم افزاری Smart PLS می باشد. روش جمع آوری داده ها در پژوهش حاضر، روش میدانی بوده است. با توجه به نتایج به دست آمده مشخص گردید که ارتباط بین خوش بینی تحصیلی و انگیزش تحصیلی دانش آموزان در دبیرستانهای متوسطه دوره دوم شهر لنگرود با برآورد ۰/۸۵۴ دارای بیشترین شدت ارتباط می باشد.

واژه های کلیدی: دلبستگی به مدرسه، آگاهی فراشناختی، انگیزش تحصیلی، خوش بینی تحصیلی

۱. مقدمه

آموزش و پرورش در هر جامعه‌ی انسانی ابزار ضروری برای پیشرفت انسان و توانمندسازی است [۱]. هدف گسترده‌ی آموزش و پرورش آماده کردن دانش آموزان برای زندگی مفید در جامعه و آماده سازی آنها برای آموزش عالی است. یکی از نقش‌های عمده‌ی معلمان توسعه‌ی دانش و مهارت‌های دانش آموزان است تا عملکرد آن‌ها را به طور مؤثر در جامعه بهبود بخشند. بنابراین، انگیزش تحصیلی دانش آموزان از متغیرهای مهم مورد علاقه‌ی معلمان و روانشناسان آموزشی است [۲]. روابط انسانی روابطی است که به سلامت روانی، اجتماعی و ذهنی منجر می‌شود. ارتباطات میان فردی نیز نوعی از ارتباطات انسانی است که معمولاً بین دو یا چند نفر برقرار می‌شود. این نوع ارتباطات در کلاس‌های درس از اهمیت زیادی برخوردار است [۳]. معلمان برای بهینه کردن شرایط محیط، می‌بایستی تلاش کنند تا محیط یادگیری قوی ایجاد کنند. ممکن است معلمان قادر به ایجاد محیط کلاسی مطلوب تری باشند، محیطی موافق که از طریق روابط میان فردی مثبت شناسایی شده باشد که در آن هر فردی احساس خوبی داشته باشد. اگر رابطه نباشد، آموزش معنی ندارد [۴]. این مهم است که دانش آموزان نظر مثبتی از معلمانشان داشته باشند، چرا که رهبری معلمان در کلاس درس اثر زیادی در ایجاد محیط آموزشی مؤثر دارد و کیفیت رفتار میان فردی معلم و ارتباط با دانش آموزان نشانه‌ای است از کیفیت رهبری در کلاس درس. سازه نوین خوش بینی تحصیلی، باوری مثبت در معلمان است [۱]. شناسایی مفهوم انگیزش و آگاهی از انگیزه‌های گوناگون و تأثیر آن‌ها بر فرایند یادگیری دانش آموزان به معلم کمک می‌کند تا در طرح و اجرای برنامه‌های آموزشی خود روش‌های بهتری را بکار بندد. انگیزش متغیری فرضی است که روانشناسان تربیتی بود و نبود و درجات آن را در دانش آموزان از راه مشاهده رفتار در محیط‌های آموزشی یا نمره‌های درسی اخذ شده استنباط می‌کنند [۵]. بعلاوه افرادی که از انگیزه‌ی پیشرفت بالایی برخوردارند معمولاً تلاش‌های خود را برای دست‌یابی به اهداف بالا و عالی به کار می‌گیرند، یا کوشش‌های خود را جهت نیل به ترازهایی از برتری جویی، که خود وضع کرده‌اند به کار می‌بندند [۶]. باید دانست که تا قبل از ورود کودکان به مدرسه، خانواده‌ها مسئول ضعف انگیزشی آنان به حساب می‌آیند، اما بعد از آن که کودک قدم به دنیای مدرسه گذاشت این ضعف انگیزشی، با وضعیت تحصیلی دانش آموز آمیختگی و همبستگی مستقیم نشان می‌دهد و مسئولیت تقویت جبران آن به دوش آموزگار و مسئولان مدرسه می‌افتد. دانش آموزان معلمانی را ترجیح می‌دهند که گرم و دوستانه باشد. مهمتر از آن روابط مثبت معلم و دانش آموز که در آن معلمان از مهارت‌های خاصی استفاده می‌کنند، با واکنش‌های مثبت دانش آموزان به مدرسه و دستیابی‌های درسی بیشتر در ارتباط است [۱]. مدارس و معلمان نقشی فرهنگی در رشد و توسعه علمی دانش آموزان و کسب پیشرفت‌های آموزشی آن‌ها بر عهده دارند. از آن جمله می‌توان به انگیزش اشاره کرد که به صورت تمایل ذاتی و درونی برای رفتار و یادگیری است و توسط محیط پیرامون تشویق و حمایت می‌شود و یا بالعکس بر اثر بی‌توجهی، تضعیف می‌گردد در پی آن عملکرد یا علاقه به ادامه یا ترک تحصیل رخ می‌دهد. لذا مسئله اصلی این پژوهش عبارت است از اینکه آیا رابطه معلم- دانش آموز بر انگیزش تحصیلی با نقش میانجی خوش بینی تحصیلی تأثیر دارد؟

۲. مبانی نظری و پیشینه

انگیزه و علاقه نقش عمده‌ای در جریان یادگیری بازی میکند و معمولاً افراد اموری را مورد توجه قرار می‌دهند که مورد علاقه آنها باشد. هرچه انگیزه فرد برای آموختن و تحصیل بیشتر باشد، فعالیت و رنج و زحمت بیشتری را برای رسیدن به هدف نهایی متحمل خواهد شد. مثلاً اگر یادگیرنده دارای انگیزه تحصیلی بالایی باشد، توجه خوبی به درس خواهد داشت، تکالیف درسی را جدی می‌گیرد و علاوه بر آن سعی می‌کند اطلاعاتی بیش از آنچه در کلاس درس به او می‌آموزند یاد بگیرد [۳]. انگیزش تحصیلی به رفتارهایی که برای یادگیری و پیشرفت در تحصیل مربوط است، اطلاق میشود. به طور کلی انگیزش پیشرفت تحصیلی به عنوان یکی از انگیزه‌های پیشرفت، نیروی درونی است که یادگیرنده را به ارزیابی همه جانبه عملکرد خود با توجه به عالترین معیارها، تلاش برای موفقیت در عملکرد و برخورداری از لذتی که با موفقیت در عملکرد

همراه است، سوق می دهد [۱]. پیشرفت تحصیلی دانش آموزان یکی از شاخص های مهم در ارزشیابی آموزش و پرورش است و تمام کوششها در این نظام درواقع تلاش برای جامعه عمل پوشاندن بدین امر تلقی می شود. به طور اعم کل جامعه و به طور اخص نظام آموزش و پرورش نسبت به سرنوشت کودکان، رشد و تکامل موفقیت آمیز آنان و جایگاه آنها در جامعه علاقه مند و نگران است و انتظار دارد دانش آموزان در جوانب گوناگون، اعم از ابعاد شناختی و کسب مهارت و توانایی ها و نیز در ابعاد عاطفی و شخصیتی، آنچنان که باید پیشرفت و تعالی یابند [۷]. در زمینه پیشرفت تحصیلی و انگیزش تحقیقات بسیاری صورت گرفته است که در ادامه به برخی از آن ها اشاره می شود: کاشانی و همکاران (۱۴۰۱) در تحسین خود دریافتند که بین حمایت معلم و عملکرد تحصیلی درس ریاضی با نقش میانجیگر انگیزه درونی، اضطراب و خودکارآمدی ریاضی ارتباط معناداری وجود دارد [۸]. وایسوا و همکاران (۲۰۲۰) نقش تعلیم و تربیت جدید آن است که استعدادها و توانایی های دانش آموزان را شکوفا سازد و آنها را برای شرکت در فعالیت های جامعه آماده سازد. نیل به این اهداف مستلزم تغییر مطلوب در رفتار دانش آموزان است [۹]. یکی از ابزارهایی که در فعالیت های یاددهی و یادگیری معلمان نقش ایفا می کند مهارت های ارتباطی معلم است. در فرایند تدریس، دیدگاه معلم، فلسفه ای که بدان معتقد است و کل شخصیت وی در تدریس، تحول و یادگیری دانش آموزان موثر واقع می شود (عریضی و همکاران، ۱۳۹۶). در مدرسه، هدف از آموزش، انتقال آموخته ها و دانش ها از نسلی به نسل دیگر است و هدف از پرورش، بار آوردن دانش آموزان مطابق با توقعات و خواسته های خانواده ها و دولت است [۶].

انگیزه و علاقه نقش عمده ای در جریان یادگیری بازی میکند و معمولاً افراد اموری را مورد توجه قرار میدهند که مورد علاقه آنها باشد. هرچه انگیزه فرد برای آموختن و تحصیل بیشتر باشد، فعالیت و رنج و زحمت بیشتری را برای رسیدن به هدف نهایی متحمل خواهد شد. مثلاً اگر یادگیرنده دارای انگیزه تحصیلی بالایی باشد، توجه خوبی به درس خواهد داشت، تکالیف درسی را جدی میگیرد و علاوه بر آن سعی می کند اطلاعاتی بیش از آنچه در کلاس درس به او می آموزند یاد بگیرد [۳].

چنان که بارها دیده شده است دانشجویان از لحاظ توانایی و استعداد یادگیری بسیار مشابه هم هستند اما در پیشرفت تحصیلی تفاوت های زیادی دارند. این تفاوت نه تنها در یادگیری دروس تحصیلی بلکه در سایر فعالیت های غیر علمی آن ها نیز به چشم می خورد. بنابراین دانستن اینکه چرا برخی از دانشجویان کاملاً با انگیزه اند و برای رسیدن به اهداف آموزشی تلاش می کنند در حالی که عده ای دیگر بی انگیزه هستند؛ حائز اهمیت زیادی است (اکبری قمصری و همکاران، ۱۴۰۰).

یکی از مهمترین انگیزه های تعیین کننده رفتار انسانی «انگیزه پیشرفت یا نیاز به پیشرفت است». موری (۱۹۸۳) انگیزه پیشرفت را چنین تعریف می کند: «کار مشکلی را با موفقیت انجام دادن، تسلط یافتن، دستکاری کردن و انتظام بخشیدن به اشیاء، آدمها و افکار، اعمال حداکثر سرعت و استقلال عمل در چنین فعالیت ها، گذشتن از موانع و دست یافتن به درجات ممتاز در فعالیتهای، سرآمد بودن، رقابت کردن و پیشی جستن از دیگران و بالابردن عزت نفس از طریق شکوفا سازی موفقیت آمیز استعدادها» [۱].

پیشرفت تحصیلی دانش آموزان یکی از شاخص های مهم در ارزشیابی آموزش و پرورش است و تمام کوششها در این نظام درواقع تلاش برای جامعه عمل پوشاندن بدین امر تلقی می شود. به طور اعم کل جامعه و به طور اخص نظام آموزش و پرورش نسبت به سرنوشت کودکان، رشد و تکامل موفقیت آمیز آنان و جایگاه آنها در جامعه علاقه مند و نگران است و انتظار دارد دانش آموزان در جوانب گوناگون، اعم از ابعاد شناختی و کسب مهارت و توانایی ها و نیز در ابعاد عاطفی و شخصیتی، آنچنان که باید پیشرفت و تعالی یابند [۷].

خوش بینی به طور ساده عبارت است از انتظار فرد برای اینکه با وجود همه موانع و سختی ها همه چیز درست خواهد شد و شرایط فعلی لزوماً فاجعه آمیز نیست. به همین دلیل خوش بینی رابطه نزدیکی با مفهوم امید دارد. با این حال، امید به طور ویژه به

رخدادهای آینده نظر دارد حال آنکه خوش‌بینی، تعبیر و تفسیر مثبت وقایع ناخوشایند فعلی را نیز در بر می‌گیرد (شفیعی-خسروی، ۱۳۹۹).

اکنون به بررسی تحقیقات پیشین پرداخته می‌شود. کاشانی و همکاران (۱۴۰۰) در تحقیق خود با عنوان رابطه حمایت ادراک شده و عملکرد تحصیلی درس ریاضی با نقش میانجیگر انگیزه درونی، اضطراب و خودکارآمدی ریاضی بیان نمودند که ارتباط مستقیم و معنادار بین متغیرهای تحقیق را نشان دادند [۸]. وایسوا و همکاران (۲۰۲۰) در تحقیق خود بیان نمودند که بین روابط بین فردی، پیشرفت تحصیلی، تربیت و آموزش معلم ارتباط مثبت و معنی داری وجود دارد [۹]. امرولاهی بیوکی و همکاران (۲۰۲۰) در تحقیق خود بیان نمود که بین روابط بین فردی، پیشرفت تحصیلی و انگیزه ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد [۳].

۳. روش تحقیق

این تحقیق بر اساس طرح تحقیق از نوع توصیفی - تحلیلی و بر اساس هدف از نوع کاربردی است. اجرای تحقیق توصیفی می‌تواند برای شناخت بیشتر شرایط موجود یا یاری دادن به فرآیند تصمیم‌گیری باشد. تحقیق توصیفی شامل جمع‌آوری اطلاعات برای آزمون فرضیه یا پاسخ به سؤالات مربوط به وضعیت فعلی موضوع مطالعه می‌شود. در تحقیق حاضر چون سعی شده است که به توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص توجه و کمک شود و همچنین به این دلیل که به تعیین روابط در یک حوزه خاص توجه دارد در زمره تحقیقات کاربردی هم قرار دارد، یعنی از نظر هدف پژوهش، پژوهش حاضر از نوع کاربردی است.

نمونه آماری در این تحقیق تعداد ۳۳۹ نفر از دانش آموزان دبیرستان های مقطع دوم متوسطه در شهرستان لنگرود می باشد که با استفاده از روش نمونه گیری کوکران بعنوان نمونه انتخاب شده اند. در انجام این تحقیق از دو روش بررسی اسناد و مدارک (آرشیو - کتابخانه) و بررسی میدانی برای جمع آوری اطلاعات استفاده شده است و با توجه به موضوع و اهداف مورد نظر از دو روش آمار توصیفی و آمار استنباطی جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات بهره گرفته شده است.

۴. نتایج

پردازش اطلاعات در عین حال که یکی از مراحل اساسی روش‌های تحقیق به شمار می‌آید، به عنوان یکی از مهمترین برهه‌های تخصصی هر پژوهش علمی مطرح می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش شامل دانش آموزان دبیرستان های مقطع دوم متوسطه در شهرستان لنگرود با ۲۹۴۴ دانش آموز می‌باشد که طبق فرمول بالا تعداد ۳۳۹ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. روش نمونه‌گیری در این پژوهش از نوع نمونه‌گیری تصادفی ساده می‌باشد.

از بین این ۳۳۹ نفر تعداد ۱۹۶ نفر پسر (۵۷/۸۱ درصد) و ۱۴۳ نفر دختر (۴۲/۱۹ درصد) می‌باشند. بر اساس نتایج به دست آمده متغیر انگیزش تحصیلی دارای میانگین ۳/۳۶ و انحراف معیار ۰/۶۳۳ و واریانس ۰/۴۰۱ می‌باشد. همچنین انگیزش تحصیلی حداقل نمره ۲/۲۰ و حداکثر ۴/۸۰ است. متغیر خوش‌بینی تحصیلی دارای میانگین ۳/۷۰ و انحراف معیار ۰/۵۵۱ و واریانس ۰/۳۰۴ می‌باشد. همچنین خوش‌بینی تحصیلی دارای حداقل نمره ۲/۴۰ و حداکثر ۴/۸۰ است. متغیر رابطه معلم-دانش آموز دارای میانگین ۳/۶۳ و انحراف معیار ۰/۵۵۹ و واریانس ۰/۳۱۳ می‌باشد. همچنین رابطه معلم-دانش آموز دارای حداقل نمره ۲/۵۰ و حداکثر ۴/۶۷ است. به علاوه براساس نتایج متغیر دلبستگی به مدرسه دارای میانگین ۳/۰۵ و انحراف معیار ۰/۳۸۳ و واریانس ۰/۱۴۷ می‌باشد. همچنین دلبستگی به مدرسه دارای حداقل نمره ۲/۳۰ و حداکثر ۳/۸۰ است و در نهایت متغیر آگاهی فراشناختی دارای میانگین ۳/۴۶ و انحراف معیار ۰/۵۴۴ و واریانس ۰/۲۹۶ می‌باشد. همچنین آگاهی

فراشناختی دارای حداقل نمره ۲/۲۲ و حداکثر ۴/۵۶ است. چنانچه مشاهده می‌شود بیشترین میزان میانگین مربوط به متغیر خوش بینی تحصیلی و کمترین میانگین به دل بستگی به مدرسه مربوط می‌باشد.

۵. بحث و نتیجه گیری:

به طور کلی می‌توان چنین بیان نمود که بر اساس مطالعه انجام شده در بین دانش آموزان دبیرستان های مقطع دوم متوسطه در شهرستان لنگرود مشاهده می‌شود که میزان آماره تی بین دو متغیر رابطه معلم-دانش آموز و خوش بینی تحصیلی معنی دار است و میزان این رابطه نیز برابر با ۰/۳۴۵ است. همچنین با توجه به نتایج به دست آمده مشاهده می‌شود که میزان آماره تی بین دو متغیر دل بستگی به مدرسه و خوش بینی تحصیلی معنی دار است و میزان این رابطه نیز برابر با ۰/۲۹۶ است. همچنین نتایج نشان داد که میزان آماره تی بین دو متغیر آگاهی فراشناختی و خوش بینی تحصیلی معنی دار است و میزان این رابطه نیز برابر با ۰/۳۱۹ است. در مورد رابطه بین خوش بینی تحصیلی و انگیزش تحصیلی دانش آموزان مشاهده می‌شود که میزان آماره تی بین متغیر خوش بینی تحصیلی و انگیزش تحصیلی معنی دار است و میزان این رابطه نیز برابر با ۰/۸۵۴ است.

۱.۶. پیشنهادات

پیشنهاد می‌گردد تاکیدات و آموزش های لازم به معلمان داده شود تا ضمن برقراری یک ارتباط دوستانه با دانش آموزان نسبت به توجه بیشتر به شاگردان اهتمام ویژه داشته و توجه نمایند ضمن تشویق دانش آموزان به مشارکت کلاسی و ابراز نظر، صحبت های آنان را قطع ننموده و به افراد و گفته ایشان توجه نمایند. تلاش گردد تا در بین دانش آموزان مدرسه ارتباط دوستانه برقرار گردد و ضمن ارایه آموزش های لازم نسبت به تشویق دانش آموزان به ارتباط دوستانه با یکدیگر و هم صحبتی و مشارکت های گروهی دوستانه مورد تاکید می‌باشد. مدیر و معاونین مدرسه با دانش آموزان خوش رفتار باشند و با دانش آموزان معاشرت نمایند. معلمان نیز ضمن معاشرت های دوستانه با دانش آموزان نسبت به جویای حال شدن یکدیگر اقدام نمایند. با برنامه ریزی مناسب و کمک معلمان مدرسه به دانش آموزان خود مشاوره و راهنمایی لازم درخصوص موارد تحصیلی انجام گیرد. به دانش آموزان یادآوری و آموزش داده شود که برای کمک به فهم بیشتر مطلب، یادداشت برداری نمایند. هنگام دشوار شدن مطلب، برای فهم بهتر، آن را با صدای بلند بخوانند. جهت کمک به یادآوری مطالب نسبت به خط کشیدن در دور یا زیر مطالب متن اقدام نمایند. دانش آموزان را تشویق نموده تا در راستای یادگیری مطالب جدید، در کلاس سوال نمایند. آنان را جهت انجام تکالیف تازه و مشکل تر سوق و تشویق نمایند. به گونه ای که وقتی اشتباهی می‌کنند تلاش نمایند که خودشان پاسخ درست را پیدا کنند و تکالیفشان را بدون کمک دیگران انجام دهند. معلمان مدرسه می‌بایست همیشه آماده کمک به دانش آموزان باشند.

منابع و مراجع

- دهقانی، ی...، حکمتیان فرد، ص. (۱۳۹۹)، بررسی نقش خوش بینی تحصیلی، باورهای فراشناختی و تنظیم شناختی هیجان در پیش بینی خودناتوان سازی دانش آموزان با اختلال یادگیری ویژه، فصلنامه روانشناسی افراد استثنایی، دانشگاه علامه طباطبائی، سال دهم، شماره ۳۷.
- بهادری خسرو شاهی، ج.، حبیبی کلیر، ر. (۱۳۹۶)، تأثیر آموزش مهارت های ارتباطی بر انگیزش تحصیلی و سازگاری تحصیلی دانش آموزان دوره متوسطه، نشریه علمی-پژوهشی آموزش و ارزشیابی، سال دهم، شماره ۳۹، صص ۱۷۳-۱۵۱.

۳. Amrollahi Beyooki ,A., Sepahmansour ,M., Ghanbaippanah ,A.,(2020), The Structural Model of Students' Academic Motivation Based on Teacher- Student Relationship, Attachment to School, and Metacognitive Awareness by the Mediator of Academic Optimism among High-School Students, Int. J. School. Health. 2020; 7(4).
۴. خالق خواه، ع.، رضایی شریف، ع.، زاهد بابلان، ع.، هاشمی، ز.، (۱۳۹۵)، بررسی اثربخشی آموزش یادگیری مشارکتی از نوع جیگ ساو بر خودتنظیمی و انگیزش تحصیلی دانش آموزان ابتدایی، مجله ی مطالعات آموزش و یادگیری، دوره هفتم، شماره دوم
۵. فتاحی، ا.، جدیدی، ه.، احمدیان، ح.، مرادی، ا.، (۱۴۰۰)، اثربخشی بسته آموزشی تابآوری تحصیلی، دلبستگی به مدرسه، خودپنداره تحصیلی و درگیری تحصیلی بر سازگاری تحصیلی دانش آموزان، مجله مطالعات روانشناسی تربیتی، دوره ۱۸، شماره ۴۳.
۶. شیوندی چلیچه، ک.، نفر، ز.، حسنوند، ف.، موسوی، ع.، (۱۳۹۹)، اثربخشی آموزش مهارت‌های زندگی (حل مسئله و تصمیمگیری) بر روابط معلم- شاگرد، سرزندگی تحصیلی و خوش بینی تحصیلی در دانش آموزان پسر پایه ششم ابتدایی، فصلنامه پژوهشهای کاربردی روانشناختی، شماره یازدهم.
۷. ذنوبی تبار، آ.، تقوای ینیا، ع.، (۱۳۹۸)، اثربخشی بسته ی آموزش مثبت عواطف و روابط معلم- دانش آموز، مجله علوم روانشناختی، شماره ۷۶.
۸. کاشانی، فهیمه، صدوقی، مجید، & کیانی، مسعود. (۱۴۰۰). رابطه حمایت معلم ادراک شده و عملکرد تحصیلی درس ریاضی: نقش میانجیگر انگیزه درونی، اضطراب و خودکارآمدی ریاضی. اندیشه های نوین تربیتی، ۱۷(۳)، ۱۵۳-۱۷۵.
۹. شاه مرادی، م.، مهرانی، ط.، (۱۳۹۷)، بررسی تأثیر رفتار مشارکت جویانه معلمان بر انگیزش و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ابتدایی، فصلنامه توسعه حرفه ای معلم، سال سوم، شماره چهار.
۱۰. Waiswa,c.a., Baguma,p.k., Oonyu,j.,(2020), Interpersonal Relations and Achievement among University Upgrading (Grade V) Teacher Students, International Journal of Education & Literacy Studies,40-53.